

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

«*Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τοῦ ἔτους 1865, ἐκδοθὲν ὑπὸ Μαρ. Π. Βρετοῦ· τὸ μὲν ἑορτολόγιον ἀνεθεωρήθη ὑπὸ τοῦ ἱεροδιδασκάλου Κ. Εὐστ. Κλεοβούλου, τὸ δὲ ἀστρονομικὸν μέρος συνετάχθη παρὰ τοῦ Κ. Παππαδόκη, καθηγητοῦ τῆς ἀστρονομίας ἐν τῇ Ἀθηνῶν Ἐθνικῇ Πανεπιστημίῳ (Ἐτ. Ε'). Ἐν Παρίσις.*» — *Εἰς 8ον, ἐκ σελίδων 400.*

Τὸν τίτλον τοῦτον ἀναγινώσκων τις ἴσως ἤθελε σπεύσει νὰ μεμφθῇ τὸν βιβλιογραφούντα ὡς χέοντα μῦρον ἐπὶ φραγῇ· ἀλλ' ὁ συντάκτης τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμερολογίου, τὴν ταπεινὴν μόνον τηρήσας ἐπιγραφὴν ἐξέδωτο ὁγκώδη τόμον, περιέχοντα τοσάύτας καὶ περὶ τοσούτων πραγμάτων εἰδήσεις, ὥστε καὶ ὁ ἐκ τῶν δοκιμωτέρων τῆς Γαλλίας δημοσιογράφων Κ. Saint-Marc Girardin δὲν ἀπηξίωσε νὰ περιβάλλῃ αὐτὸν διὰ τοῦ κύρους τῆς ἰδίας ἐπιδοκιμασίας.

Τὰ ἡμερολόγια, ὅπως συντάσσονται σήμερον ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ, εἰσὶν ἄλλοι πίνακες, ἐν οἷς οἱ μὴ ἔχοντες πρὸ πάντων εὐκαιρίαν νὰ ἐπιδίδωνται εἰς μακρὰς ἀναγνώσεις, εὐρίσκουσιν ἐκτεθειμένα κεραιωδῶς ποικίλα ἀντικείμενα, ἱκανὰ καὶ νὰ διδάξωσι καὶ νὰ τέρψωσι. Τὸν τρόπον τοῦτον ἐμιμήθη ἄξιόπαινως ἀπὸ πέντε ἐτῶν καὶ ὁ Κ. Μ. Βρετός, εὐδοκιμήσας εἴπερ τις ἄλλος κατὰ τε τὴν ὕλικὴν καὶ τὴν διανοητικὴν ἐκτέλεσιν.

Ἐὰν τοιαῦτα ἡμερολόγια ἐξεδίδοντο ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀγοραζόμενα ὑπὸ πολλῶν ἐπωλοῦντο εὐθηνότερα, ἤθελον συντελέσει κατὰ πολὺ, ὡς τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, εἰς ἐπαύξησιν τῶν γνώσεων τῶν μικρῶν ἰδίως κλάσεων. Διὰ τοῦτο ἐπινοοῦμεν καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει Κ. Συμ. Ἀνδρεάδην, πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐκδίδοντα τὴν *Χρόνον*, μὴ ἔχοντα μὲν τὰ πλεονεκτήματα τοῦ Ἐθνικοῦ ἡμερολογίου, μετὰ κρίσεως ὅμως συντεταγμένον καὶ εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τῆς κοινῆς ὠφελείας τείνοντα.

Ἰδοὺ τί ἔγραψεν ὁ ἀνωτέρω Γάλλος συγγραφεὺς:

«*Ἐγὼ ἐπ' ὧν τὸ Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τῆς Ἑλλάδος διὰ τὸ 1865 ἔτος, ὡραίον τόμον εἰς 8ον, κεκοσμημένον δι' εἰκότων κάλλιστα ἐξεργασμένων καὶ ἐλληνικῶν τοπογραφικῶν, ἅμα δὲ καὶ μεστὸν περιεργωτάτων ἀναγνωσμάτων. Οἱ ἀπαξιούντες τὰ μικρὰ κράτη ἴσως εἴπωσιν ὅτι ἡμερολόγιον τόσον ὁγκώδες δὲν εἶναι ἀνάλογον πρὸς τόπον τόσῳ μικρόν. Ἀλλ' οὗτοι λησμοροῦσιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν εἶναι μόνη ἢ πρὸς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν μικρὰ χώρα, ἢ κατὰ τὴν μεσημβρινὴν ἄκρην τῆς Μεσογείου· αὕτη εἶναι μόνον τὸ ἐλληνικὸν Βασίλειον, τὸ*

περισταλὲν ὑπὸ τῶν εὐρωπαϊῶν διπλωματῶν, καὶ χάριν τέρψεως, τέρψεως ὅμως ἐπιζημίον, περιπλεχθὲν πρὸ δύο ἐτῶν εἰς ἐπαράστασιν, ἣν ἀπορεῖ σήμερον πῶς νὰ μεταχειρισθῇ. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἑτέρα τις Ἑλλὰς, πλὴν τῆς ἐχούσης πρωτεύουσαν τὰς Ἀθήνας, Ἑλλὰς διεσπαρμένη πανταχοῦ, ἐν Γαλλίᾳ, Ἀγγλίᾳ, Ῥωσίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἰταλίᾳ, Αἰγύπτῳ, Τουρκίᾳ καὶ Ἀμερικῇ, Ἑλλὰς ἐμπορευομένη πανταχοῦ, καὶ μὴ ἐρίζουσα περὶ τῆς ἐξουσίας ἐν Ἀθήναις. Ἡ κοσμοπολίτις αὕτη ἁλλὰ φιλόπατρις Ἑλλὰς, ἢ μὴ ζῶσα μὲν ἐν τῇ μικρῇ Ἑλλάδι, ἀλλὰ κληροδοτοῦσα αὐτῇ ἀπαύστως χρήματα πρὸς ἰδρύσιν Πανεπιστημίων καὶ βιβλιοθηκῶν, ἀνὰ πάσαν μὲν τὴν Εὐρώπην ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ παμπολλῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, ἐν δὲ τῇ Ἀνατολῇ καὶ ὑπὸ τοῦ κράτους τῆς γλώσσης αὐτῆς. Πρὸς τὴν ἀνατολικὴν λοιπὸν καὶ εὐρωπαϊκὴν τάβλην Ἑλλάδα, ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὴν κυρίως ἑλληνικὴν, ἀπευθύνεται τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο· καὶ οὕτως ἐξηγῆται καὶ τὸ σχῆμα, γενομένου κατὰ μέμνησιν τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ, καὶ ἡ σπουδαιότης αὐτοῦ.

«*Τὸ Ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τῆς Ἑλλάδος, συνταχθὲν μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ ἰσῆς φιλοκαλίας ὑπὸ τοῦ Κ. Μ. Βρετοῦ, εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιότερων ὀργάνων τοῦ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν τύπου· διότι κυκλοφορεῖ πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχουσιν Ἕλληνες· καὶ ποῦ δὲν ὑπάρχουσιν; Ὁμιλεῖ περὶ ἐμπορίας, βιομηχανίας, πολιτειογραφίας, φιλολογίας, ιστορίας, περιέχει μυθιστορήματα, καὶ ἐνὶ λόγῳ πᾶν ὅ,τι ἐνδιαφέρει τὴν Ἑλλάδα, τὰ συμβέροντα καὶ τὰς ἐλπίδας τοῦ ἔθνους. Σήμερον ἐκδίδεται τὸ πέμπτον ἔτος, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει προσδεύσει προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐὰν ἐξακολουθήσῃ συντασσόμενον μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας καὶ εὐπρεπείας, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν κατορθοῦται καλὸν ἡμερολόγιον.*»

ΛΟΓΟΔΟΣΙΑ Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

Πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς αὐτοῦ Καθηγητὰς τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου.

Φίλτατοί μοι Συναδελφοί,

Δύο περίπου παρήλθον ἔτη ἀφ' ἧς τιμηθεῖς διὰ τῆς ψήφου ὑμῶν ὅπως ἐκπροσωπήσω τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἐν τῇ Β'. ἐν Ἀθῆναις Ἐθνικῇ τῶν Ἑλλήνων Συνελεύσει ἐξέδωκα τὴν ἀπὸ 8 Δεκεμβρίου 1862 πρὸς ὑμᾶς πολιτικὴν μου ὁμολογίαν, πρό-

γραμμά ἅμα τε τῶν φρονημάτων μου κατέλεγκτήν τῆς πολιτείας μου.

Ἐκ τριῶν ἐκλογικῶν περιφερειῶν ἐκλεχθεὶς ἀντιπρόσωπος τοῦ ἔθνους προὔτιμησα τὴν ὑμετέραν ἐκλογὴν, ἐν τῇ Συνελεύσει ἀπὸ τῶν ἄλλων παρκιτηθεὶς, διὰ τε τὸν μεταξὺ ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ δεσμόν τῆς συνανδελφότητος, διὰ τὸ ἔξοχον τοῦ συλλόγου ὅστις ἐξελέξατό με, καὶ διὰ τὸ ἐκπροσωπεῖν δι' αὐτῆς οὐχὶ ὕλικά συμφέροντα, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Νῦν ἔρχομαι, κατὰ τὸ προσήκον, νὰ δώσω ὑμῖν τὰς εὐθύνας τῶν πεπραγμένων μοι, καὶ τοι περιττόν ἴσως, διότι, εὐτυχέστερος τῶν ἄλλων ἐν τῇ Συνελεύσει συναδέλφων μου, πάντας μὲν τοὺς ἐκλογεῖς μου παρ' ἐμοὶ διαρκῶς ἔσχον, τινὰς δ' ἐξ ὑμῶν καὶ συναγωνιστὰς ἐν τῇ πολιτικῇ παλαίστρᾳ, καὶ μάρτυρας εἰ ἐπαξίως τῶν ἐντυλέων τὸν μέγαν ἡγωνίσθην ἀγῶνα.

Καὶ ἐντὺς μέγας ἦν ὁ ἀγὼν· ἡ ἐπανάστασις ἐν μιᾷ ἀναιμάκτῳ νυκτὶ εἶχε καταβάλλει τὴν ὑπάρξασαν τῶν πραγμάτων τάξιν, εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν ὅμως τῆς πολιτείας ὅποια καὶ ὅπως παρενεβάλλαντο τὰ προσκόμματα! Ἐνθεν μὲν αἱ ἐσωτερικαὶ διχοστασίαι καὶ τ' ἀλληλομαχοῦντα ἐναντία συμφέροντα, ἐνθεν δὲ αἱ ἐξωτερικαὶ ραδιουργίαι, καὶ αἱ ἀντιζηλίαι τῶν ξένων, καὶ δὴ καὶ αἱ μηχανορραφαί τῆς συγγενοῦς αὐλῆς τοῦ ἐκπτώτου ἡγεμόνος, ἃς, ἅμα ἐξ εὐνοῦ περιστάσεως ὑποναήσας, ἐμκταίωσα διὰ τῆς προτάσεως ἣν εἰσήγαγον πρῶτος εἰς τὴν Ἐθνικὴν Συνέλευσιν τὴν 19 Ἰανουαρίου 1863 περὶ καθαιρέσεως τῆς Βασιλικῆς δυναστείας, προτάσεως ἥτις αὐθημερὸν ἐπεψηφίσθη. Ὅτι δ' οὐδ' ὅλως ἐπλανήθην περὶ τὰς σκέψεις μου, ἀπόδειξις ὅτι ὀλίγας ὕστερον ὑμέρας προήλθον εἰς τὸ φανερόν αἱ σκότιαι πρὸς παλινόρθωσιν τῆς δυναστείας ἐκείνης ἐνέργειαι. Ἰίστε καὶ τὸ ἀμεμφές, ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ τὸ εἶπω, φρόνημα, ὅπερ με παρεκίνησε νὰ δεχθῶ τὴν γενομένην μοι πρότασιν νὰ γίνω δικηγόρος ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ὑποθέσεων τοῦ πρώην Βασιλέως Ὀθωνος, ἀπέβη πρὸς ὄφελος τῆς Πατρίδος, διότι ἐν αὐτῇ τῇ συλλήψει των τὰ σχέδια κατεστράφησαν· ἡ δὲ μετ' ὀλίγον λαβοῦσα χώραν ὁμόψηφος ἀναγόρευσις τοῦ πεφλημένου ἡμῶν Βασιλέως Γεωργίου, φρούδας κατέστησε τὰς ἐλπίδας πάσας τῶν λογῶν προσδλεπόντων ἡμῶς βλέμματι ξένων, καὶ ἐπὶ αἰσιωτάτοις οἰωνοῖς ἡ Βασιλεία Αὐτοῦ ἐγκαινιάσθη διὰ τῆς προσαρτήσεως τῇ ἑλληνικῇ αὐτονόμῳ πολιτείᾳ τῶν ἑπτὰ τοῦ Ἰονίου νήσων· εὐελπιζόμεθα δ' οὕτως, ὅτι καλῆς ἀπ' ἀρχῆς βέλτιστον ἔσται τὸ τέλος.

Ἀλλ' οἱ ἀπὸ τῶν ἐσωτερικῶν διαστάσεων κίνδυνοι καὶ μείζονες τῷ μεγέθει καὶ δραστικώτεροι τῇ ἐπιτάσει ἦσαν. Ἐφλέγμανον τὰ πάθη, αἱ φατρίαι

ἐπὶ μᾶλλον ἠρεθίζοντο κατ' ἀλλήλων, καὶ τὰ ἐκτακτὰ μέτρα ἐθεωροῦντο ὑπὸ πολλῶν ὡς μέσα πρὸς ἐπίτευξιν ἀνομολογήτων σκοπῶν. Ἀντέστην, φίλτατοι Συναδελφοί, ἀντέστην μεθ' ὅσας ἦν μοι δυνάμεις, αἱ δ' ἀγορεύσεις μου τῆς 23 Ἀπριλίου, 8 καὶ 16 Μαΐου 1863 μαρτυρήσουσιν ἔσχαί, ὅτι ἡ δόξα, ὅτι ἡ Ἑλλάς οὐτ' ἐπασιγύντοισι προγραφαῖς ἡτιμώθη, οὔτε βιαίοις μέτροις ἐκηλιδώθη, ὀφείλεται τῷ Πανεπιστημίῳ, διότι ὁ συνάδελφος ἡμῶν καὶ φίλος Κ. Καλληγᾶς καὶ ἐγὼ μόνοι ἐπολεμήσαμεν ἐν τῇ Συνελεύσει τὰς ἐκνόμους καὶ ὀλεθρίας ταύτας προτάσεις, καὶ οὕτως εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πλειόνων τὴν ἰσχὺν τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τὸ κράτος τῆς δικαιοσύνης ἀνεκαλέσαμεν.

Οὐ μόνον δ' ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν προγραφῶν καὶ τῶν ἐκτάκτων μέτρων εὐθαρσῶς ἀντέστην, ἀλλὰ καὶ τῶν παρὰ τὸ ὅσιον καὶ τὸ δίκαιον αὐθαιρέτων καταδικῶν κατεψήφισα, καὶ πρῶτος τὴν ἀνάκλησιν αὐτῶν κατετόλμησα, καὶ κατὰ τῆς δημοσιώσεως τῆς περιουσίας τοῦ πρώην Βασιλέως Ὀθωνος, ὡς καὶ κατὰ τῆς ἀποσφραγίσεως τῆς ἀλληλογραφίας αὐτοῦ ὕψωσα τὴν φωνήν μου, διότι ἡ μὲν δημοσίωσις ἄκρως ἄδικος, ἐκ δὲ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἀπορρήτου ἀλληλογραφίας, οὐδὲν μὲν ἀγαθὸν διὰ τὴν πατρίδα προσεδόκων, ἀπλῶς δὲ σκανδαλώδη κινισμὸν πρὸς ἀποκάλυψιν ἐσωτερικῶν αἰσχέων ὑπέδλεπον.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔξωθεν καταρράδιουργουμένης τῆς πατρίδος, εὐτόλμως τὴν τιμὴν αὐτῆς ὑπερησπίσθην· διότι ὡς ἀδύνατον ἄνθρωπον ἀληθῶς μένειν τὸν μὴ εἰ πέρι καὶ ἄλλα ἀλώδητον τὴν ἐκυτοῦ ὑπόληψιν διατηροῦντα, οὕτω καὶ ἔθνος ἐκπίπτει τῆς ἐαυτοῦ αὐτονομίας εἰ δέχεται ἀδιαμαρτυρήτως τὰς κατ' αὐτοῦ ἀπὸ ξένων, ἔστω καὶ ἰσχυροτέρων, ἔστω καὶ εὐεργετῶν, ὑβρεῖς.

Ἰσως τινὲς ἐμέμφθησάν με διότι κατὰ τῶν θύραθεν ἰσχυρῶν καὶ τοῦ ἔνδον χειμάρρου τῶν παθῶν ἀπετόλμων ν' ἀντισταθῶ χωρὶς ν' ἀναλογισθῶ τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις· ἐγὼ ὁμως τῆς πατρίδος τὸ συμφέρον ἐν πρώτῃ ἔχων τάξαι, τὸ καθήκον ἐπραττον, αἰ ποτ' ὑπ' ὀψιν ἔχων, ὅτι τὸ σιωπᾶν τὸν ἰδιώτην φρόνιμον πολλάκις, τὸ σιωπᾶν ὅμως τὸν πολιτευόμενον πάντοτε ἄνανδρον.

Καὶ φύσει μὲν ἀμέτοχος τοῦ πάθους τῆς φιλαρχίας, θέσει δ' οὐδὲν οἰκτεῖον ἔχων νὰ ἐμμεταλλευθῶ συμφέρον, ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ διατοῦς πολιτικοῦ μου βίου εἰς οὐδεμίαν τῶν διαιρουσῶν τὴν Συνέλευσιν φατριῶν κατετάχθην, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς λήξεως τῆς Συνελεύσεως εὐόρκως εἰς τὴν ἑδραν τοῦ πληρεξουσίου ἐκάθισα, τὰς τε φατριαστικὰς τῶν μὲν ἢ τῶν δὲ διαθέσεις ἐλέγχας, καὶ τὰς ἐκνόμους διαμαρτυρήσεις κατακρίνας. Οὕτω δὲ διετήρησα ἐμαυτὸν ἐλεύθερον,

μόνον τὸ τῇ πατρίδι συμφέρον συμφέρον ἔχων, τοῦ μόνου κατὰ τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἐπιστήμην καλοῦ ὑπέρμαχος ἐκάστοτε ἐγαιρόμενος.

Τὴν δημοκρασίαν αἰείποτ' ἐμίσησα, τούτου δ' ἕνεκα καὶ τὴν ἐλάττωσιν τῶν φόρων, ἐν δειναῖς ἀνάγκαις συνεχομένης τῆς πατρίδος, ἀπροκαλύπτως ἐπολέμησα, καὶ τοι τὸ ὑπάρχον φορολογικὸν σύστημα τὸ ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατακτητῶν αὐτῆς κατακληροδοτηθὲν αὐτῇ, ἀποτροπιαζόμενος.

Τὴν πλησιάζουσιν οἰκτρὰν τοῦ Ἰουνίου λαίλαπα προδιχνοῦς, ἐνόμισα ὅτι ἦν δυνατόν νὰ προληφθῇ ἡ ἐνσκηψίς αὐτῆς διὰ τῆς πτώσεως τοῦ τότε ὑπουργείου· ἐφ' ᾧ καὶ ἀφορμὴν λαβὼν ἐκ τῆς ἐπαισχύντου τοῦ Σουλῆ ὑποθέσεως, εἰσήγαγον τὴν κατηγορίαν κατὰ τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου· δυστυχῶς ὅμως ἡ πλειονοψία ἐνίσχυσε αὐτὸ, καὶ ἡ θύελλα, ἥτις ἄλλως ἤθελεν ἴσως διασκεδασθῇ, ὡς διεσκεδάσθη καὶ ἡ τοῦ Φεβρουαρίου, ἐξεῖράγη, καὶ ἡ πόλις εἶδε τὸ αἷμα τῶν τέκνων τῆς βεῦσαν· τότε δ' ὅ,τι ἡδυνήθη πρὸς συνδιλλαγὴν τῶν διεστώτων ἐπραΰνα.

Εἰς ὑπεσχέθην διὰ τῆς πολιτικῆς μου ὁμολογίας, ἐνεργὸν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ νέου τῆς πατρίδος ἡμῶν πολιτεύματος, μέλος τε τῆς πρὸς τοῦτο ἐπιτροπῆς ὑπὸ τοῦ Ζ' τμήματος, εἰς ᾧ ἐκληρώθην, ἐκλεχθεὶς, καὶ ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ψηφισθεὶς Εἰσηγητὴς πρὸς σύνταξιν τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ σχεδίου τοῦ Συντάγματος κατὰ τὴν ἐν τῇ Συνελεύσει συζήτησιν. Ὅστις παραβάλλῃ τὴν πολιτικὴν μου ὁμολογίαν πρὸς τὸ νέον τῆς Ἑλλάδος Σύνταγμα θέλει ἰδεῖ, ὅτι οὐδεμίαν τῶν ἐν ἐκείνῃ ὑποσχέσεών μου ἠθέτησα, καὶ οὐτύχησα δὲ καὶ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τοῦ πολιτεύματος νὰ τύχω ἐν τοῖς πλείστοις σύμφωνα τὴν πλειονοψηφίαν τῶν Συναδέλφων μου, καὶ ἐν τῇ δημοσίᾳ συζητήσει ὡς Εἰσηγητὴς πλειστάκις νὰ λάβω τὸν λόγον, καὶ ἡ κρατοῦσα ψῆφος νὰ δοθῇ ὑπὲρ τῆς ἀναγραφῆς εὐρυτέρων δικαιωμάτων τοῦ πολίτου· ὥστε τοῦ λοιποῦ ὁ Ἕλλην θέλει ἐνασκαεῖ πλήρη καὶ τελείαν τὴν θεόδοτον ἐλευθερίαν, πράξει ἄξιος αὐτῆς ἀναδεικνύμενος. Οὕτω δὲ καὶ ὁ πρὸς τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν σεβασμὸς τελειότερος· καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συνεταίριζεσθαι ἀνεγράφῃ διὰ πρώτην φορὰν· καὶ ὁ τύπος μᾶλλον ἀρραδινούργητος ἔσται· καὶ ὁ θάνατος ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων, ἐκτὸς τῶν συνθέτων, κατηργήθη· καὶ ἡ εἰς δίκην εἰσαγωγή τῶν δημοσίων καὶ δημοτικῶν λειτουργῶν διὰ τὰς περὶ τὴν ὑπηρεσίαν ἀξιοποίνους αὐτῶν πράξεις ἀνευ προηγουμένης ἀδείας τῆς δικητικῆς ἀρχῆς ἐπετράπη· καὶ τὸ διδόναι ἀμνηστία ἐπὶ μόνους τοὺς πολιτικοὺς ἀδικήμασι περιωρίσθη. Εἰ δ' ἐν τισιν, ἥττονας λόγου, ἀπέτυχον, ὑπερεῖχε μὲν ἡ γνώμη, ἡλασσώθη δὲ τὴν τύχην, ὁ δὲ χρό-

νος καταδείξει ποῖ τὸ δίκαιον ἔκειτο.

Ὁμολογῶ ὅτι ἀρτίαν τὴν πολιτείαν ἐπὶ δυσὶ μόνον Βουλαῖς θεωρῶ, ἐφ' ᾧ καὶ ἐψήφισα ὑπὲρ τῆς Γερουσίας. Εὐχομαι ὅμως ἵν' ἀπρδείχθῃ σφαλὼν, ἡ δ' Ἑλλὰς καὶ διὰ μιᾶς μόνης Βουλῆς εὐκόσμως πολιτευθῇ.

Κἂν δύο ἐψηφίζοντο αἱ Βουλαί, ἀνγκαῖον ἔλεγον ἐν τῷ πρὸς ὑμᾶς προγράμματί μου τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας· ἦν ἄρα λογικῶς ἐπόμενον νὰ συνηγορήσω θερμῶς ὑπὲρ τῆς χρησιμότητος αὐτοῦ, μάλιστα δὲ μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Γερουσίας, πρὸς ἐπιμελεστέραν ἐπεξεργασίαν τοῦ νόμου.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Ὀκτωβρίου ἔσται γόνιμος οὐ μόνον εὐκλείας ἀλλὰ καὶ εὐζωίας διὰ τὴν Ἑλλάδα· ἐφ' ᾧ μετὰ ζήλου εἰργάσθην εἰς τὴν σύστασιν τῆς κτηματικῆς Τραπεζῆς, ἐκτὸς τε τῆς Συνελεύσεως ὡς σύμβουλος παρὰ τοῦ Κυρίου Ἐπαμ. Βαλτατζῆ προσληφθεὶς διὰ τὰς προπαρασκευαστικὰς πράξεις, ἐν δὲ τῇ Συνελεύσει τό τε σπουδαῖον καὶ τὸ χρήσιμον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πόρων τοῦ ἐθνικοῦ τῆς Ἑλλάδος πλούτου ἀποδείξας τε καὶ ὑποστηρίξας.

Πολιτεία ἀνευ δημοσίων λειτουργῶν ἀδύνατον, ἐπιβλαβὴς ὅμως τοῖς ἀρχομένοις ὁ κατ' εὐνοίαν διορισμὸς αὐτῶν ἀνευ προσόντων, ἀσεβὴς δὲ καὶ τὸ θράσυν τὴν κατάστασιν αὐτῶν αὐθαιρέτως. Εἰς πρόληψιν τοῦ κακοῦ μετ' ἄλλων πέντε Συναδέλφων μου εἰργάσθημεν ἐπιμελῶς καὶ ἐπὶ μακρὸν εἰς σύνταξιν καταλλήλου νομοσχεδίου, νομοσχεδίου ὅμως ὑπερδυστυχῶς δὲν μετεβλήθη ὑπὸ τῆς Συνελεύσεως εἰς νόμον, ἀρκεσθείσης αὐτῆς ἐν ἄρθρῳ 102 τοῦ Συντάγματος νὰ διατάξῃ ἵνα ἡ πρώτη βουλευτικὴ περίοδος προνοήσῃ τὰ περὶ αὐτῶν.

Πρὸ ἐνὸς καὶ ἐπέκεινα ἔτους συνειργάσθην καὶ συνεξεπεραίωσα μετ' ἄλλων ἐντίμων Συναδέλφων, τῶν μὲν Καθηγητῶν, τῶν δὲ Πληρεξουσίων, νομοσχέδιον περὶ νέας τοῦ Πανεπιστημίου διοργανώσεως· δυστυχῶς ὅμως οἱ διαδεξάμενοι τὸν συστήσαντα τὴν ἐπιτροπὴν ἡμῶν ὑπουργὸν ὑπουργοὶ δὲν ἐδεῖξαν ἴσιν ἐκείνῳ ἐπιμελείαν, ὅπως ὑποβάλλωσι τὸ ἔργον εἰς τὴν νομοθετικὴν τῆς Συνελεύσεως ψῆφον.

Ἰδίως δὲ τὰ συμφέροντα τοῦ Πανεπιστημίου ὑπερησπίσθην κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἐνεστώτος ἔτους, ὅτε ὁ μὲν εἰσαγαγὼν τὸν προϋπολογισμὸν ὑπουργὸς ἀπέκλυε τὰς εἰθισμένας διὰ τὰς τῶν πειραματικῶν μαθημάτων παραδόσεις διαπάνας, ἡ δ' ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπὴ τῇ προτάσει μου προσέθετο πᾶσιν δεκατεσσάρων χιλιάδων δραχμῶν διὰ τὰς παραδόσεις ἐκείνας, καὶ ὁ διάδοχος τοῦ ὑπουργοῦ ἐκείνου ὑπουργὸς, φιλομουσώτερος ὢν τοῦ προκατόχου του, ὑπεστήριξε, καὶ ἡ Συνέλευσις προθύμως καὶ ἑλληνοπρεπῶς ἐπεψήφισατο.

Ὁ αὐτὸς ὑπουργὸς, ὅστις τοῦ Πανεπιστημίου τὰ

ἐξοδὸν περιέτεμε, καὶ περὶ τὴν μέσθην ἐκπαίδευτιν ἐπ' ὀλέθρῳ ἐκκινετόμησαν, ἐν μέσῳ μάλιστα τοῦ σχολαστικοῦ ἔτους· ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς παιδείας ἐν τῇ Συνελεύσει ἐγὼ, οἰκείαν ἐθεώρησα τὴν ὕβριν, ἣ δὲ Συνέλευσις ἐγκρίνασά μου τὴν προθυμίαν συνηχθέσθην ἐπὶ τοῖς γενομένοις, καὶ τὸ κακὸν ταχέως ἐθεραπεύθη, ἀνασυσταθείσων τῶν ἄρτι καταργηθείσων τάξεων τῶν Γυμνασίων ἐκείνων.

Μακρὸν ἤθελε μοὶ ἀποδοθῇ ἂν περὶ ὧν τῶν πεπραγμένων μοι ἐδίδουν ὑμῖν λεπτομερῆ λόγον, τῶν κυριωτάτων ἐμνήσθην, τῶν δὲ λοιπῶν ἐκθεσίς μοι ἔστισαν αὐτὰ τὰ στενογραφήματα τῆς Συνελεύσεως.

Βαρεῖα κατέχει μοι τὴν καρδίαν θλίψις ἐπιστάντος μοι τοῦ λόγου νὰ εἰπῶ, ὅτι ἡ Συνέλευσις αὕτη ἀστόργως, καὶ δὴ ἀγνωμόνως, ἀπεστέρησε τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ δικαίωματος τοῦ νὰ δίδῃ ἴδιον Βουλευτήν. Ἀποκλείσασα πάντα ἐμμισθον λειτουργὸν τῆς πολιτείας τῆς βουλευτικῆς ἱκανότητος, ἐξέτεινε τὴν ἐξάρισιν καὶ ἐπὶ τοὺς Καθηγητάς. Κατὰ τὴν συζήτησιν ταύτην διὰ τελευταίαν φασὶν ἔλαβον τὸν λόγον ἐν τῇ Συνελεύσει, καὶ μετὰ ζήλου πολλοῦ, ὡς τό τε καθήκον καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἀδικήματος ἐνέπνευσάν με, ὑπερησπίσθην τὸ δικαίωμα ἡμῶν, ἀτυχῶς ὅμως ἡ πλειονοψηφία ἦν προκατειλημμένη, καὶ τὴν φάλαγγα αὐτῆς, φεῦ! ἐνίσχυνον τινες τῶν τροφίμων τοῦ Πανεπιστημίου, οἵτινες, καὶ τοὶ δωρεὰν παρ' αὐτοῦ λαβόντες τὴν μάθησιν, δωρεὰν ἐμίσησαν τοὺς Καθηγητάς αὐτῶν. Ἄς παρηγορηθῶμεν ὅμως φίλτατοι συνάδελφοι ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἂν ἡ ψήφος τοῦ Συνεδρίου, ἡ κρατήσασα ἐννοῶ ψήφος, ἐκηρύχθη καθ' ἡμῶν, μεγάλη ὅμως μειονοψηφία, τῶν διαπρεπεστέρων μάλιστα τῆς Συνελεύσεως μελῶν, ἐκηρύχθη εὐσεβῶς ὑπὲρ ἡμῶν. Ἄς παρηγορηθῶμεν δ' ἔτι μᾶλλον, ὅτι ἔχομεν ἄλλο βῆμα, ὑπὸ τῆς Πανελληνίου πατρίδος ἰδρυμένον, τὸ βῆμα τῆς διδασκαλίας, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου δυνάμεθα νὰ διαδίδωμεν τὰ φῶτα εἰς ἅπαντα τῆς μεγάλης Ἑλλάδος τὰ τέκνα, εὐελπιστοῦντες, ὅτι εἰς πρώτῃν τοῦ Συντάγματος ἀναθεώρησιν, θέλει ἀποδοθῇ δικαιοσύνη εἰς τοὺς μεγάλους διδασκάλους τοῦ, ἃς τὸ εὐχρηθῶμεν, μέχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας μεγάλου γεννησομένου Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Εὐόρκως τὴν παρ' ὑμῶν ἀνατεθεισάν μοι ἐντολὴν διεξαγαγὼν καὶ τὰς εὐθύνας δοὺς ὑμῖν, φίλτατοί μοι ἔσσι! Συνάδελφοι, εὐγνωμόνως ἐπιστημαίνεσθαι μετ' ὑμῶν προσδοκῶ ψήφῳ.

Ἀθήνησι, τῇ 20 Νοεμβρίου 1864. (*)

(*) Τὴν ἐκθεσιν ταύτην ἐδημοσιεύσαμεν ὡς οὖσαν τελευταίαν πολιτικὴν πράξιν τοῦ Πανεπιστημίου, ἔτι δὲ καὶ διότι ὁ κύρ. Σαρίπολος, ἀληθὲς μὲν ἀντιπρόσωπος τῆς μετ' ἀρετῆς παιδείας, ἐπαναστάτης δὲ καθαρὸς, εἰς ἐκ τῶν ὀλίγων ἀντι-

ΣΙΒΥΛΛΗΣ.

(Συν. Ἰδε τόμ. ΙΔ', καὶ ΙΕ' Φυλλ. 338, 340—353.)

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Α'.

ΕΠΑΝΟΛΟΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΦΕΡΙΑΣ.

Ὅστις δὲν ἐλησμόνησε τὴν ἀνησυχίαν ἥτις ἐπέεζε τὴν Σιβύλλαν ὅτε ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν τῆς Κ. Γύτ-Φερράνδου, ἐννοεῖ μετὰ ποίου ἐνδιαφέροντος καὶ πόσης ἀνακουφίσεως τῆς καρδίας εἶχεν ἀκολουθήσει τῷ Ραοῦλ ἀναπτύσσοντι τὸ πνευματικὸν θέμα εἰς ὃ ἐνεπλέχθη ὑπὸ τῆς τάσεως τῆς βριλίας. Ὑπὸ πνεύματος ὅσον τὸ τῆς Σιβύλλης εὐθείως καὶ καθαροῦ, τὸ ἀόριστον μὲν πῶς ἄλλ' ἐνθουσιῶν θρησκευτικὸν αἶσθημα, τὸ φλογίζον τοὺς λόγους τοῦ κόμητος, διηρμηνεύετο ὡς ἐξήγησις ἐκ πεποιθήσεως πιστευσούσης ψυχῆς, ἥτις τὸ πολὺ ἦν δυνατόν ν' ἀπέσχε τῆς πρακτικῆς εὐσεβείας, ἀλλ' ἥτις εὐκόλως ἤθελεν ἀφεθῇ νὰ ὀδηγηθῇ ἐκ νέου πρὸς αὐτήν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης αἱ ἀνησυχίαι τῆς νεάνιδος διεσκεδάσθησαν καὶ εἶδεν ἐγειρόμενον ἐν γλαυκῷ οὐρανῷ τὸ ἱδρυμα τοῦ εὐτυχοῦς αὐτῆς ἔρωτος καὶ τοῦ εὐτυχοῦς μέλλοντος. Ἡ βλάβφημος ὁμολογία, ἥτις ἀμέσως ἔπειτα ἐξήλθεν ἀπὸ τῶν χειλέων τοῦ κόμητος ὑπῆρξε λοιπὸν εἰς αὐτήν ὡς κεραυνοῦ κτύπος βρηνόμενος ἐν γαληνιωτάτῃ αἰθρίᾳ τοῦ οὐρανοῦ. Διότι μόνῃ ἡ λέξις αὕτη ἐσκαπτεν αἶφνης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ ἀνδρὸς ἐν ἡγάπα τὴν ἄβυσσον ἦν εἰς ἐαυτὴν ὠρκίσθη νὰ μὴ ὑπερπηδήσῃ. Δὲν ἠδυνήθη λοιπὸν νὰ ὑπομείνῃ τὴν σφοδρότητα τοῦ κτύπου τούτου καὶ ἐλειποθύμῃσεν.

Συνελθοῦσα δὲ ἐν τῷ ἀποκεχωρισμένῳ δωματίῳ εἰς ὃ εἶχον μεταφέρει αὐτήν καὶ ἰδοῦσα καθαρῶς τὴν εὐτυχίαν ὅλην καταβρέυσασαν, ἐπεθύμησε νὰ ἐκλειε ἐκ νέου καὶ διὰ παντὸς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀλλ' ὅμως οὔτε ἐμεμψιμοίρησε οὔτ' ἐδάκρυσε. Μείνας μόνῃ μετὰ τῶν γονέων αὐτῆς καὶ τῆς φίλης Λευκῆς, εἶπεν ἁπλῶς καὶ διὰ βραχείων ὅτι δὲν ἐπετρέπετο αὐτῇ ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀρχῶν νὰ νυμφευθῇ ἄνθρωπον ξένον πρὸς πᾶσαν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν πίστιν, καὶ ὅτι παρεκάλει νὰ μὴ ὁμιλήσῃ πλέον εἰς αὐτήν περὶ γάμου ὅστις καθ' ἅπαντα τὰ λοιπὰ ἡρμोजεν εἰς αὐτήν. Εἶπε δὲ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ὑπάγῃ εὐθὺς ἀπὸ τεινε γενναῖον στῆθος εἰς τὸ θράσος τῆς ἐπαναστάσεως. Εἷς τινες ἔμῳ τῶν ἐν τῇ λογοδοσίᾳ γνωμῶν δὲν συμφωνοῦμεν. ΣΗΜ. ΠΑΝΔ.